

Handbok

God man för bortavarande

KÖPINGS
KOMMUN

Introduktion

Välkommen i att göra en mycket viktig samhällsinsats! Du behövs och vi hoppas att du kommer att tycka att uppdraget är givande. Vi har tagit fram den här handboken för att informera och underlätta dina steg som ställföreträdare.

Undrar du över något är du välkommen att kontakta oss!

För enkelhetens skull använder vi i den här handboken ordet överförmyndare för att hänvisa till Överförmyndarnämnden. Vi använder också både ordet bortavarande och huvudman för att hänvisa till den bortavarande.

2021-11-01

Västra Mälardalens Överförmyndarnämnd

Innehåll

Introduktion	2
När det blir aktuellt med en god man för bortavarande	4
När uppdraget börjar	4
Vad behöver du göra?	4
Situationer att känna till	6
Arv	6
<i>Delägare i dödsbo</i>	<i>6</i>
<i>Bouppteckning</i>	<i>6</i>
<i>Arvsavstående och testamente</i>	<i>6</i>
<i>Arvskifte</i>	<i>6</i>
<i>Om det finns fastighet eller bostadsrätt som behöver säljas</i>	<i>7</i>
<i>Om det bara finns en dödsbodelägare</i>	<i>7</i>
<i>Om dödsboet inte skiftas</i>	<i>7</i>
<i>Om det inte finns pengar i dödsboet - dödsboanmälan</i>	<i>7</i>
<i>Om dödsbodelägare inte kommer överens</i>	<i>7</i>
Avveckling av bostad	8
<i>Allmänt</i>	<i>8</i>
<i>Genomgång av bostaden</i>	<i>8</i>
<i>Avtal</i>	<i>8</i>
<i>Försäljning</i>	<i>8</i>
När godmanskapet upphör	10
Arvode	10
Allmänt	10
Bedömningsgrunder	10
Vem betalar?	10
Om dödsboet betalar	10

När det blir aktuellt med en god man för bortavarande

Överförmyndaren ska i vissa fall förordna en god man för bortavarande. Ett av de vanligaste fallen är att en god man för bortavarande behövs på grund av att en arvinge eller testamentstagare vistas på okänd eller avlägsen ort och därför inte kan bevaka sin rätt i boet och förvalta sin lott i det. En god man kan också förordnas om det är osäkert om det finns någon okänd arvinge.

En god man ska förordnas efter anmälan eller när behovet blir känt på annat sätt. Krävs en god man för den som har rätt i ett dödsbo ska det anmälas hos överförmyndaren av den som har boet i sin vård.

När uppdraget börjar

När du fått beslut och registerutdrag om att du blivit god man börjar ditt uppdrag. Du bör kontakta begravningsbyrå/jurist/den som har hand om dödsboet och uppvisa ditt registerutdrag. Registerutdraget är ditt bevis på att du är god man, att användas vid kontakter med myndigheter, banker och liknande. Tänk på att registerutdraget är en värdehandling som du ska förvara på säker plats. När ditt uppdrag som god man upphör ska registerutdraget i original återlämnas till överförmyndaren.

Vad behöver du göra?

Vi rekommenderar att du följer nedanstående steg och fundera på vilka åtgärder du behöver vidta. Observera att inte alla steg är aktuella i varje uppdrag.

- Upprätta och håll kontakt med begravningsbyrå/jurist/den som har hand om dödsboet.
- Medverka vid bouppteckning, se nedan för detaljer.
- Ha kontakt med Skatteverket om arvskungörelse i Post- och Inrikes tidningar. Ordna med kopia på arvskungörelsen och skicka det till överförmyndaren. Den bortavarande ska göra sin rätt gällande inom fem år från den dag kungörelsen blev införd i tidningen.

Har ingen arvskungörelse införts ska den bortavarande göra sin rätt gällande inom tio år från dödsfallet.

Har bortavarande inte gjort sin rätt gällande inom fem år från arvskungörelse eller tio år från dödsfallet mister den sin rätt till arv.

- Öppna överförmyndarspärtrat konto i bortavarandes namn (c/o gode mannens adress). Observera att det inte alltid är möjligt att öppna sådant konto.
- Ansök om samtycke till egendomens fördelning, se nedan för detaljer.
- När du fått beslut om samtycke överför tillskiftad del till det överförmyndarspärtrade kontot.
- lämna årsräkning och redogörelse varje år, du kan ansöka om att få lämna årsräkningen i förenklad form.

- Bevaka i fem eller tio år. Efterforskning av den bortavarande ingår inte i uppdraget, men får göras av gode mannen om hen så önskar. Arvode utgår däremot inte för efterforskning.
- När fem eller tio år gått lämna sluträkning och redogörelse.
- Avsluta det överförmyndarspärade kontot. Tillgodohavande på kontot återförs till den som har hand om dödsboet. Lämna till överförmyndaren kopia på handling som visar att överföringen gjorts.
- Om det inte finns någon att överlämna till vänder du dig till Kammarkollegiet. Värdepapper ska inte säljas innan överlämnande.

Situationer att känna till

Arv

Delägare i dödsbo

Du ska bevaka den bortavariandes rätt i dödsboet. Det är inte din uppgift att upprätta bouppteckning och förvalta dödsboet men du ska se till att det blir gjort. Om det inte redan finns en anlitad jurist kan det vara lämpligt att anlita en sådan som arbetar med familjerätt.

Bouppteckning

När en person avlider måste en bouppteckning göras, om det inte är aktuellt med en dödsboanmälan. Du ska i egenskap av ställföreträdare kallas till bouppteckningsförrättningen. Förrättningen ska hållas inom tre månader efter dödsfallet och bouppteckningen ska lämnas in till Skatteverket inom fyra månader efter dödsfallet.

Arvsavstående och testamente

En ställföreträdare får som huvudregel inte avstå från arv för sin huvudmans räkning. När det finns ett testamente som rör huvudmannen ska du endast ta del av testamentet. Du ska inte godkänna testamentet.

Om huvudmannen är bröstarvinge (det vill säga barn och så vidare i rakt nedstigande led) och testamentet inskränker hans rätt till laglott ska du begära jämkning av det. Det ska du göra inom sex månader från det du tagit del av testamentet. Testamentet vinner nämligen laga kraft (vilket innebär att det blir giltigt) sex månader efter delgivning. Du begär jämkning genom att meddela det till testamentstagaren/testamentstagarna.

Om testamentet till exempel innehåller formfel eller testator blivit lurad eller övertalad av annan att skriva testamentet ska du klandra testamentet. Det ska du också göra inom sex månader från det du tagit del av testamentet. Du klandrar testamentet genom att skicka en stämningsansökan till tingsrätt.

Arvskifte

Om inte huvudmannen är den enda dödsbodelägaren behöver ett arvskifte göras. Du ska som ställföreträdare ta ställning till det arvskifte som föreslås. Arvskiftet ska godkännas av alla dödsbodelägare. Du ska i egenskap av ställföreträdare godkänna arvskiftet och ansöka om samtycke från överförmyndaren. I samband med att du ansöker om samtycke ska du lämna följande:

- Arvskifte i original godkänt av samtliga dödsbodelägare.
- Kopia på inregistrerad bouppteckning tillsammans med bilagor till den.
- Redovisningsräkning med underlag från bank för dödsboets förvaltning för tiden från och med dödsdagen till och med skiftesdagen.

Beslut om samtycke skickas sedan till dig som ställföreträdare. Först efter det kan den som är ansvarig för dödsboet fördela arvet. När du fått beslut om samtycke och du öppnat överförmyndarspärret konto i bortavarandes namn överför tillskiftad del till det kontot. Redovisa sedan till överförmyndaren att överföring gjorts, till exempel genom kontoutdrag.

Om det finns fastighet eller bostadsrätt som behöver säljas

Om det i dödsboet ska säljas en fastighet eller bostadsrätt behöver du som ställföreträdare ansöka om överförmyndarens samtycke. Försäljning och ansökan om samtycke ska göras innan arvskifte görs. Under rubriken Avveckling av bostad kan du läsa mer om vad du behöver göra när en fastighet eller bostadsrätt ska säljas.

Om det bara finns en dödsbodelägare

Om huvudmannen är den enda dödsbodelägaren behöver inte ett arvskifte göras. Ska en fastighet eller bostadsrätt säljas i dödsboet behöver du däremot ansöka om överförmyndarens samtycke. När du öppnat överförmyndarspärret konto i bortavarandes namn redovisa till överförmyndaren att överföring gjorts till det kontot, till exempel genom kontoutdrag.

Om dödsboet inte skiftas

Skiftas inte ett dödsbo inom sex månader efter bouppteckningen förrättades måste du lämna en redogörelse till överförmyndaren om anledningen till att dödsboet inte har skiftats. En sådan redogörelse ska sen och till dess att dödsboet har skiftats lämnas var sjätte månad.

Om du inte lämnar in redogörelsen i tid kan du bli vitesförelagd. Det kan leda till att du blir skyldig att betala ett vite.

Om det inte finns pengar i dödsboet - dödsboanmälan

Om den avlidne inte efterlämnar några tillgångar eller enbart efterlämnar tillgångar som täcker begravningskostnader och andra utgifter i samband med dödsfallet ska en anmälan om detta göras till kommunens dödsbohandläggare.

Om det saknas tillgångar är kommunen skyldig att göra en dödsboanmälan till Skatteverket. Ett arvskifte behöver inte upprättas eftersom det inte finns några tillgångar att fördela. En kopia på dödsboanmälan lämnas till överförmyndaren.

Om dödsbodelägare inte kommer överens

Om dödsbodelägarna inte kan komma överens finns möjlighet att ansöka om boutredningsman eller skiftesman, vars uppgift är att få delägarna att komma överens.

Om dödsbodelägarna trots det inte kan enas kan skiftesmannen ta ett eget beslut. Detta kallas för tvångsskifte. Blir det aktuellt med ett tvångsskifte behöver inte du som ställföreträdare ansöka om överförmyndarens samtycke.

Avveckling av bostad

Allmänt

Försäljning av fastighet eller bostadsrätt kräver överförmyndarens samtycke. Uppsägning av hyreslägenhet kräver däremot inte samtycke från överförmyndaren. Försäljning av fritidshus på ofri grund kräver inte heller överförmyndarens samtycke.

Du som ställföreträdare ska delta i avvecklingen. Det betyder inte att det ingår i ditt uppdrag att rent praktiskt genomföra en flytt. Lämpligen bör en flyttfirma anlitas för detta. Även anhöriga kan vara behjälpliga med det praktiska kring flyttning.

Genomgång av bostaden

I avvecklingen bör du delta i genomgång av bostaden. Det är också lämpligt att anhöriga deltar. Saknas anhöriga eller om de inte vill delta rekommenderas att medta en till person som kan intyga bostadens skick och innehåll. Alternativt kan du dokumentera genom bild- eller filmtagning. En förteckning över mer värdefullt lösöre bör upprättas. Konstföremål, smycken eller annat lösöre till större förväntade värden bör värderas av en anlita expert. Den upprättade förteckningen ska lämnas in till överförmyndaren.

Lösöre ska avyttras. Om lösöre enligt testamentet ska utgå som legat till olika personer bör de inte säljas. Hittas kontanter ska de sättas in i dödsboets konto. Smycken, värdehandlingar, personliga handlingar och annat sådant av ringa storlek som ska behållas bör om möjligt läggas i bankfack.

Du ska som ställföreträdare också se till att städning av bostaden sker. Du ska inte själv utföra städningen, utan lämpligen bör en städfirma anlitas. Alternativt kan städningen genomföras av anhöriga.

Avtal

Hyresavtal ska sägas upp. Även abonnemang på exempelvis el, telefon, vatten och avlopp ska sägas upp.

Försäljning

En fastighetsmäklare bör lämpligen kontaktas för att starta försäljningsprocessen. Du ska sedan medverka i den processen genom att till exempel skriva under handlingar.

Du ska i egenskap av ställföreträdare skriva under köpekontraktet och ansöka om samtycke från överförmyndaren. Det är endast du som ställföreträdare som kan ansöka om samtycket. Bank, fastighetsmäklare eller någon annan utomstående kan inte ansöka om överförmyndarens samtycke. I köpekontraktet ska det finnas en paragraf där det framgår att köpet genomförs under förutsättning att överförmyndaren samtycker.

I samband med att du ansöker om samtycke ska du lämna följande:

- Köpekontrakt i original.
- Budgivningslista.
- Värdering från säljande mäklare.
- Yttrande från anhöriga, om möjligt.

Beslut om samtycke skickas sedan till dig som ställföreträdare. Först efter det kan tillträdesdagen äga rum. När försäljningen är klar ska du redovisa till överförmyndaren att köpeskillingen satts in i dödsboets konto, genom likvidavräkning och kontoutdrag.

När godmanskapet upphör

Godmanskapet ska upphöra om:

- Den bortavarande ger sig till känna.
- De medel som gode mannen förvaltar tar slut. Gode mannen ska då anmäla till överförmyndaren att medel att förvalta saknas.
- Preskriptionstiden på fem eller tio år förflutit.

Godmanskapet upphör genom beslut av överförmyndaren.

Arvode

Allmänt

Uppdraget som ställföreträdare är av ideell karaktär men du har rätt till arvode för din insats. Du har också rätt till ersättning för utgifter som varit påkallade för uppdragets fullgörande. Beslut om arvode och ersättning fattas av överförmyndaren.

Bedömningsgrunder

Utgångspunkt för arvoderingen är SKRs riktlinjer, cirkulär 22:31, händelser i akt, redogörelse och redovisningshandling. Beslut om arvode tas efter redovisningshandling och redogörelse granskats.

Vem betalar?

Arvode och ersättning för utgifter som avser vård av någons rätt i oskiftat dödsbo ska betalas med dödsboets medel, om inte särskilda skäl föranleder något annat.

Om dödsboet betalar

Om ersättningen till dig är 1 000 kronor eller mer ska dödsboet betala arbetsgivaravgifter och göra skatteavdrag. Dödsboet ska redovisa all ersättning, skatteavdrag och arbetsgivaravgift i en förenklad arbetsgivardeklaration till Skatteverket.